

Siba Šakib

اسكندر

ESKANDAR
Roman

Prevela s nemačkog
Irena Lea Janković

Laguna

Naslov originala
Siba Shakib
ESKANDAR

Copyright © 2009 by Siba Shakib. Erschienen im
C. Bertelsmann Verlag, München, in der verlagsgruppe
Random House GmbH
Copyright © 2011 za izdanje na srpskom, LAGUNA

Način pisanja persijskih imena odgovara uobičajenom lokalnom izgovoru i namerno nije usklađen sa zapadnim načinom pisanja.

*Za Tareka i Džulijana,
Arijana i Omida
i sve druge iranske
kćeri i sinove.*

*Da sećanja
ne izblede.
Budite slobodni
i samostalno odlučujte.*

خدا اگر ز حکمت ببندد ری

ز رحمت گشاید صد در دیگری

*Kao što je Bog iz mudrosti zalupio neka vrata,
tako je iz milosti otvorio na stotine drugih.*

بنی آدم اعضای یکدیگرند که در آفرینش زیک گوهرند
 چو عضوی ببرد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار
 تو کز محنت دیگران بی غمی نشاید که نامت نهند آدمی

*Sva ljudska bića međusobno su povezana,
 jer su u stvaranju svi podjednako dragoceni.*

*Kome god delu tela sudbina nanese bol,
 to ne dâ mira ostalim delovima.*

*Ukoliko te bol drugih ne dotiče,
 nisi zaslužio da se nazoveš čovekom.*

Ovim stihovima persijskog pesnika Sadija, predsednik
 Obama je u zvaničnom govoru čestitao persijsku
 Novu godinu iranskom narodu i njegovoj vladi.

Sadržaj

ESKANDAR.....	15
<i>Umesto pogovora</i>	<i>549</i>
<i>Izrazi zahvalnosti.....</i>	<i>551</i>
<i>Hronološki pregled.....</i>	<i>555</i>
<i>Rečnik manje poznatih reči i imena.....</i>	<i>561</i>
<i>O autorki</i>	<i>565</i>

Bezimeno seoce na jugu Irana, 1908.

Deca prepuštena žeđi i gladi najednom potrčaše kroz bezimeno selo uzvikujući: „*Fâk!*“ Naučili su to od Eskandara, a ovaj opet od ljudi na koje je naišao kada je prešao preko zabranjenog brda.

Arbab, moćni vlasnik svih sela, polja, životinja i ljudi, poslao je sledećeg dana svoga mulu da upozori kmetove.

Duhovnik je znao kako ljudima da utera strah u kosti. Rekao je kako su zli dusi, džin i div, koji inače žive u usecima između stena i u pećinama – u službi arbaba. Ovom prilikom su pošteđeli dečaka, ali će ga sledeći put proždrti. U najboljem slučaju uhvatiće ga arbabovi konjanici. Prikucaće ga za tle, gde će ovaj skapati na nemilosrdnom suncu, a orlušine će ga rasrtnuti na komade i proždrti ga.

Eskandar se sakrio iza svoje majke Zahre, a i odrasli se povukoše za korak.

Mula se zadovoljno kezio. Rekao im je da su ljudi iza brda stranci – farangi. Kako seljaci nisu znali ni o čemu van svoga sela, kazao im je da i nema svrhe da im objašnjava gde leži farangistan, koji je toliko daleko da to sebi ne mogu ni predstaviti. „Zovemo ih i kafir – nevernici. U svakom slučaju, zabranjeno je ometati njihov rad, a pogotovo im išta ukrasti.“

„Dečak tvrdi da stranci imaju vode“, rekao je najstariji u selu. „A mi? Ne sumnjamo u Boga; naprotiv, i sada smo iskazali

odanost arbabu; obavili smo svoj posao i izmirili namete. Uprkos tome, pogođeni sušom, umiremo jedan za drugim.“

„To, tamo gore, jeste ivica smrti“, promrmlja mula.

„Radije nam objasni zašto nemamo vode“, pritiskali su kmetovi ahunda.

„Jesi li me razumeo?“, zagrmeo je ahund na Eskandara. „Nije li te otac naučio da ne zuriš bezobrazno u starije koji su u službi Boga i arbaba?“

Eskandar se toliko prestrašio da je zaboravio kako je zabranjeno čak i razmišljati o određenim događajima, a kamoli pričati o njima.

„Moj otac je veći deo života proveo pod dejstvom opijuma“, izlete Eskandaru. Pognuo je glavu i tiho dodao: „Mislim, od njega gotovo ništa nisam naučio.“

„Opijum? Otkud to opet ovde?“, grdio je mula.

Eskandar je promrmljao odgovor, kao da je izgovorio frazu iz *Kur'ana*: „Ostalo mu je nešto od ranije“, reče. „Umro je kratko nakon što ga je potrošio. Sada leži pod zemljom bez kefina, a mi se molimo za njegovu grešnu dušu.“

Mula pljunu. „Kako se zoveš, nesrećniče?“

„Eskandar.“

„I to je neko ime? Neka je prokleta i ono i njegov vlasnik. Tvoj beskoristan otac trebalo je, kao svaki pobožan čovek, da ti nadene ime Proroka, ili nekog od dvanaestorice *emama*.“

Eskandar više nije znao šta bi rekao i samo je piljio u zemlju, kao i njegova majka.

Seljaci su iskoristili tišinu. „Od čega da živimo?“, govorili su među sobom. „Zašto nam arbab ne pomogne? I njega pogađa kada su polja sušna, stabla bez voćki i kada mu umiru stoka i kmetovi. Bili smo veoma snažni i vredni ljudi, a sada nas je ostala samo šaćica jadnika.“

„Sramotno“, progundā mula, odmahujući glavom. „Razočaran sam. Gade mi se vaša drskost i kuknjava“, povikao je i

tako snažno zamahnuo rukom, da je čitav roj crnih muva poleteo s uglova očiju i usana kmetova i znatiželjno se ustremio na nov plen. Muve se zujeći stušitiše prvo na magarca, a potom i na mulu. To što mu nisu uletale u usta, bilo je samo zato što je ovaj ispred lica držao kićanku svoga turbana. Udarao je kao mahnit po krupnim crnim movama.

„Time činiš još gore“, rekoše mu kmetovi. „Razdražuješ ih i počeće opasno da te ujedaju.“

Najednom je zanjakao magarac. Uzvrpoljio se i jurnuo u pravcu iz koga je došao. Bez ijedne reči, mula je pohitao za njim, uzjahao ga i tako su skupa otapkali dalje.

„Agine noge su tako dugačke, a magarac tako mali da izgleda kao da životinja ima šest nogu“, reče Eskandar i zasmeja ostale.

Dečak je imitirao mulu. Potom je ispruženom rukom pokazao ka brdu, koristeći trenutak u kome su sve oči pratile njegov prst. „Tamo, gore“, rekao je, „nema nikakve ivice, niti je ona oštra. Ne može se nagnuti preko nje, niti baciti pogled na nešto unutra.“

Morad kađa, starešina sela, koji je bio toliko pogrbljen da bi se bez štapa prevrnuo unapred, s naporom je pogledao u brdo. „Dečače“, opomenuo ga je, „znaš da Bog ne voli laži i da kažnjava zbog njih.“

„Ago, bio sam tamo, kunem se životom“, kleo se Eskandar. „Ravno je kao majčin mesingani poslužavnik koji je trampila s tobom za vrećicu grožđica.“

Grbavac je prešao preko opaske o razmeni u svoju korist. „Je l' tačno da ti novi ljudi žive u svom selu bez žena? Imaju li zbilja toliko hrane?“ Morad kađa je lupnuo štapom. „Je l' istina da imaju vode? Da li im je kosa stvarno žuta?“

„Leđa su im prava i ne pomažu se štapom kada hodaju“, kazala Eskandar, radujući se što ga odrasli slušaju. „Ti stranci imaju drugačije reči od nas“, dodao je.

„*Fâk*“, progunđa neki čovek.

„Pst, tiho“, dodade drugi. „Neka dečak govori.“

„Istina je. Kosa im je žuta, lica su im bela kao sir i ne raste im brada. Jela imaju toliko da i svoje pse hrane mesom.“

Morad kađa je ponovo lupnuo štapom, a ostali su sumnjičavo gledali u Eskandara.

„Istina je, tako mi duše pokojnog oca. Uostalom, ionako nema više ni jedne kazne koju bi nam ijedan bog mogao nатовariti.“

Svi su se nasmejali, a ni grbavac nije mogao da prikrije osmeh.

„Stranci ne obrađuju zemlju, niti čuvaju stoku, već po čitav dan ne rade ništa drugo, do što buše rupe u zemlji.“

„Sigurno nešto traže“, reče grbavi Morad.

Eskandar je slegnuo ramenima. „Na glavama nose nekakve preokrenute lonce. To čine da bi se znojili, jer im je znoj dragocen. Sakupljaju ga u bele krpe, koje čuvaju u svojim pantalonama. Imaju pantalone i košulje koje nisu tanke kao naše, već su tako debele da ni vetar ne može da prodre kroz njih. I nijedan od njih ne ide bos. Cipele su im velike i teške.“ Eskandar je prikazao kako farangi hodaju – uspravnog držanja i kao s kladama na nogama.

Tek kada su njegova majka, Morad kađa i ostali prestali sa smehom, Eskandar je odgovorio na najvažnije pitanje. „Tačno je. Imaju vode“, rekao je. „Čak toliko da njome i noge peru.“

Eskandar zaključuje da Bog za njega već ima spreman plan

„Mula je slagao“, reče Eskandar majci, kada mu je i po drugi put uspelo da živ i zdrav pređe preko zabranjenog brda i to s dragocenim plenom – dobrim komadom mesa.

Majka mu nije odgovorila. U potpunosti je bila zaokupljena mesom.

„Sada znam da će me još dugo biti na ovom svetu“, izjavi Eskandar. „Kao što vidiš, nisu me proždrali ni džin, ni div, niti su me otkrili arbabovi konjanici.“

Zahra je zurila u meso koje je pokušavala da zgotovi. „Vatra je bleđa, slaba i mrtva, nalik meni“, progundala je.

Eskandar je dovoljno video i znao je kako izgleda neko ko mora da napusti ovaj svet. Bilo mu je jasno da će uskoro njegova majka doći na red. „Sledeći put doneću od kafira drva za loženje i još više hrane.“ Lupio je stopalom i dodao: „Gladan sam, *fâk*.“

„Ne govori tako, dete. Da je Bog hteo da koristimo iste reči kao ti bušači rupa – dao bi ih i nama“, ukorila ga je Zahra, ne znajući da li je nesvestica hvata od gladi ili od gustog dima.

„Kao da se ti pa nešto razumeš u Boga i greh“, reče Eskandar, na način koji joj beše poznat kod njegovog oca.

„A ti ne bi trebalo da govoriš kao tvoj otac“, kaza Zahra.

Eskandaru nije nedostajao otac, no sada je žalio što ovaj nije tu i ne može da vidi kako se on muževno ponaša. „Mogu da govorim kako hoću“, reče. „Naposletku, ti si samo žena.“

„Da nisam žena, ne bih te mogla doneti na svet“, rekla je Zahra i spustila ruke na svoj upali trbuh, uživajući u sećanju na to kako je u njemu nosila svog Eskandara. „Kada si mi bio u stomaku polja su još uvek bila zelena“, tiho reče Zahra.

Eskandar se setio potoka, polja i proplanaka na kojima se skrivao i prepuštao sanjarenjima zureći u plavo nebo. „Pričaj mi o vremenima kada je još uvek nadolazila voda“, reče. „Dokle god govoriš, možemo biti sigurni da ćeš biti na ovom svestu i uz mene.“

„Želim da pamtiš“, reče Zahra. „Dokle god čuvaš slike našeg lepog sela u srcu, ono će kucati. Sećaš li se potoka koji je tekao sredinom sokaka?“, upitala je Zahra.

„Naravno da se sećam.“

„Znaš li kako se račvao do svake kuće i probijao se kroz otvore u zemljanim zidovima do bašti i polja?“

„Naravno da znam“, odgovori ovaj ponosno. „A znam i odakle je voda dolazila.“ Eskandar je zažmurio, podigao nos i rekao: „Voda je osvežavala vazduh.“

Zahra se nasmejala. „Tačno“, reče.

„Pričaj dalje“, kaza Eskandar.

„Voda je žuborila i klokotala, kao da je srećna. Čula se posvuda u selu; mešala se s glasovima i pesmom žena i muškaraca. Sakupljala je sladunjav miris latica po sokacima i njime obogaćivala zrnelje. Čitavo selo mirisalo je na koze, telad, krave i konje. U ono vreme...“ Zahra je čvrsto stisnula zube, ne mogavši da nastavi.

Eskandar je znao majčinu priču i znao je kako će se ova završiti. „Selo je mirisalo na život“, rekao je.

Ono što mu majka nije ispričala beše to da je u ono vreme u njihovo selo i u njen život ujahao konjanik. Bilo je i do njega

što joj je ukaljan obraz, a selo postalo ukleto; voda je usahla i započeo je veliki pomor.

„Svevišnji, koji sve motriš“, šapnu Zahra i pogleda uvis, kao da Bog lično sedi tamo negde gore i samo čeka da mu upravo ona uputi reči. „Ti koji si stvorio sve od neba do zemlje, poštedi mog mališana“, molila je. „Pokloni mu život koji si zatro njegovom ocu i meni.“

Eskandar virnu jednim okom iznad majčine glave, gde je sedeo nevidljivi Bog. Zahra još nikada nije dobila ni najmanji odgovor od Alaha. Naposletku, imao je ovaj sigurno preča posla do da sluša nekoga poput nje, a o davanju odgovora da se i ne priča. No, ovoga puta je dečaka nešto prestrašilo. Njegova majka prevrnu očima i zavapi za vazduhom, kao da joj je sam gospod Bog posegnuo za dušom.

Konjanik Hođat stupa u Eskandarov život

Tek reda radi, Zahra spusti četrdeseti i poslednji kamen na humku svog pokojnog muža Habibalaha. „Ne očekuj još i da te oplakujem“, reče i strese se, jer nije imala prilike da okupa mrtvacu i pokopa ga u pogrebnom platnu. Spustila ga je u božju zemlju bez poslednje molitve. Morala je nekako prosto da ga gurne i pusti da ovaj upadne u raku.

„No, to nije moj greh“, reče. „Već odavno nema ni vode, ni pogrebnog platna, niti dovoljno snažnih muškaraca koji bi mrtvacu spustili u grob kako valja i izgovorili nad njim poslednju molitvu.“

Zahra nije znala neku odgovarajuću molitvu, a i da jeste, to njenom mužu ne bi mnogo pomoglo; naposletku, bila je samo žena koja je krvarila određenih dana i zato je bila nečista, nedžes, kao psi ili svinje. Nedžes, kao svako đubre. I tako, jedino što je mogla da učini za svog muža kada je umro bilo je da mu obmota glavu nekakvom platnenom krpetinom, kako mu ne bi klaparala usta.

„Fâk“, progundala je nevoljno. Morala je da se nasmeje. Povukla se u stranu da joj senka ne bi pala na pokojnog muža – da ne bi delovalo kako je poželega da ga zaštiti od vreline sunca. Čak je nogom odgurnula jedan od četrdeset kamenova s humke, ali ga je brzo vratila. „Svome sinu i meni pretvorio si život u pakao samo zato što se u ono vreme u selu pojavio konjanik i

ugledao mene. Šta siroti dečak ima s time? Mora da ispašta za ono za šta nije kriv. Ti si krivac što mu neće biti lako sve do kraja života; ljudi su zapravo kao drveće i stoka“, reče Zahra. „Samo ako ih brižljivo neguješ od samog početka, biće snažni i korisni i sebi i drugima.“

Na povratku u selo, Zahra je zažalila što joj muž makar nije umro u vreme kada je još uvek tekla voda. Tada bi je u njenoj kolibi seljaci potražili zbog poljskih radova, muže stoke, setve, žetve i uvezivanje snopova. Ne bi bila sama. Pošto je ostala bez hranitelja, donosili bi joj hleb, med, jogurt, kajsije i mleko. Pili bi s njom čaj s grožđicama, ne bi li joj nečim slatkim ublažili gorak ukus smrti i bola. Žene bi Zahru držale za ruku, umanjivale joj muku koja ju je snašla, kako bi ovog četrdesetog dana nakon muževljeve smrti lakše podnela gubitak. Međutim, danas niko nije imao posla, niti je bilo ičega za donošenje. Nije više bilo ni stoke. Arbab je već odavno dao da se ova odvede, sve do one najjadnije koja je skapavala od žeđi i gladi.

Zahra se toliko zanela u misli da nije bila obazriva i okliznula se. Stopalo joj se zaglavilo u duboku pukotinu u zemlji. Vukla je i istezala nogu, ali je bivalo još gore. Toliko je iskrivila stopalo, da gotovo nije mogla da se pomeri od bolova.

„To je pravedna božja kazna za moj bezobrazluk prema pokojnom mužu“, gundala je masirajući bolnu nogu. Tada se na jednom, kao niotkuda, pred njom stvori tuđin. Doduše, nije bio baš neznanac. Zahra ga je odmah prepoznala. Bio je to *onaj* konjanik, Hođat, o kome je upravo govorila svom pokojnom mužu.

Zahra je stajala pred njim sa zaglavljenom nogom i znala je koliko deluje jadno. Meso joj se jedva držalo uz kosti, a koža joj je bila gruba i ispucala kao i njen zavičaj. Oči su joj izgubile sjaj, a pletenice, nekada blistave i crne kao gar, behu prljave i prašnjave. Bila je zapravo prašnjava od glave do pete. Čak su izbledeli i izvezeni cvetovi na njenoj haljini.

Poželela je da je pukotina u zemlji dovoljno duboka da nekako čitava nestane u njoj i da konjanika poštedi užasnog prizora. Nije ni pokušao da sakrije odbojnost. U njegovom pogledu nije bilo ni tračka sećanja na ono vreme kada je osećala da bi je ovaj rado milovao. Posvuda. Čak i tamo gde ju je samo Habibalah dodirivao. Po licu, nogama, rukama, vratu, grudima, stomaku i krilu. Zahra se setila kako su joj grudi ispod haljine bile čvrste i kako se pred nepoznatom požudom prestravila od slika u svojoj glavi. Bile su to slike za koje nije imala pojma da ih uopšte nosi u sebi. Videla je sebe i njega nage. Uzeo ju je u naručje. Spustila je glavu na njegovo rame i predala mu se. Zahra se tada ugrizla za usnu, zarila prste u bedra, ali koliko god se trudila da otera grešne misli, one su ostale. Znala je da mora okajati svoj greh.

U ono vreme, Hođat je pogledao Zahru pravo u oči i obližno se. Pogladio se po gustoj crnoj bradi i nasmešio joj se. Zavrteo joj je mozak. Porumenela je pred svojim mužem, majkom, ocem i pred najstarijima. Poskočila je i pobegla duž potoka sve do nakraj sela. Iza poslednjih zidina ušla je u potok da se ohladi. Umivala je lice i vrat. Hladna voda joj je kvasila odeću i slivala joj se niz grudi prema stomaku i niže, između nogu. Prijalo joj je to. Zahra se postidela, ali je požuda za konjanikom bila prevelika. U suknji natopljenoj vodom i s vlažnim rukavima žurno se vratila na mesto ispod drveta. Kada je naišla na konjanika, gotovo da mu se bacila u zagrljaj.

Ipak, kao što je pristojnost nalagala, koraknula je u stranu, no ovaj joj je ipak dotakao odeću. Osetila je njegovu ruku, njegov miris i žar. Tada joj je šapnuo da su joj oči lepše od dragog kamenja u kraljevskoj kruni u Teheranu.

Zahra ni do dan-danas ništa nije saznala o kralju u Teheranu, ali je shvatila da ju je konjanik želeo. No, znala je isto tako da su to svi videli. Najradije bi spustila svoju ruku u jahčevu i pobegla s njim nekuda gde je niko ne poznaje. Ali

tada je pomislila na dete i šapnula mu: „Gospodine, nosim dete u stomaku.“

Konjanikove oči u trenu izgubiše sjaj, kao namah ugašena uljanica. Pogled mu je postao hladan i mračan, a vreline ga je napustila. Pogledao ju je samo još jednom. „Ako bude dečak, nazovi ga Eskandar“, rekao je.

„Eskandar“, prošapta Zahra. Povukla se na mesto ispod drveta gde su muškarci brojali i vagali džakove s letinom, mladu stoku, tepihe i tkanine. Pakovali su voće u zavežljaje i korpe. Tovarili su sve to na kola ili leđa magaraca i mazgi i time ispunjavali namet, obavezu davanja arbabu četiri petine od svega što su proizveli.

Dok nisu ostali nasamo u kolibi, Habibalah se držao smireno. Hladnokrvno je zabravio vrata i buljio u Zahru, kao da je vidi prvi put. „Počinila si brakolomstvo i navukla sramotu na moj dom“, rekao je i udario je posred nežnog lica svojom teškom i ogrubelom šakom. Rasklatio joj je dva zuba. Pala je i udarila glavom o zid od ilovače. Poneo se kao da je hteo da raspoluti prezrelu dinju.

Bol i tutnjava u glavi su nestali, ali Zahrina žudnja za neznancom ne samo da je ostala, već je narasla.

Kratko pre proleća i Nove godine, čučnula je nad đabom i izvukla dete iz svoje utrobe. Kao u slučaju jaganjaca i teladi, presekla je pupčanu vrpcu svojim belim kamenom. Oprala je dete i umotala ga u tkaninu i potom je ovu pričvrstila na leđa. Kao i svih ostalih dana otišla je kod muža u polje.

„Je l' kopile konačno napolju?“, upita muž. „Hvataj se posla, zemlja se mora izriljati.“

„On je tvoj sin, a ne nekakvo kopile“, odgovori Zahra.

„Začepi gubicu“, reče ovaj.

„Nazvaću ga Eskandar.“

„Đavo je udahnuo dušu tom harumzadu. Nazovi ga kako hoćeš. To dete je bruka. Svejedno mi je hoće li preživeti ovaj

dan. Briga me da li će imati kratak život i hoće li ga uopšte imati.“

Zahra je prekopavala zemlju i smeškala se. Do sada je morala da pazi da ne nagnječi dete u stomaku. Sada joj je sin bio na leđima i jedino je vodila brigu da skupa s njim ne padne unazad.

I tada se desila nesreća. Po prvi put je usahla voda. Kada je ponovo potekla, beše to samo potočić koji je svakog proleća bivao sve slabiji. Nakon četvrte zime potpuno je presušio.

Ljudi su za to okrivili Zahru. Njen muž bio je prvi koji ju je psovao kao grešnicu koja je navukla božju kaznu na čitavo selo. Urlao je kako bi ga svi čuli i znali da je on muškarac koji neće dopustiti da mu žena nekažnjeno oduzme čast. Tukao ju je i naposletku je skupa s Eskandarom oterao u štalu kod krava i ovaca. Uzeo je novu ženu koju je dobio samo zato što je i ovu odbacio muž – jer nije mogla da mu rodi dete.

Što je Zahra imala manje posla, što je manje išla u polje da sakuplja letinu, manje muzla stoku, pravila sir, puter i surutku, što je manje mogla da prede i boji vunu, čvoruje prekrivače i tepihe i tka – to je sebi više prebacivala. Zbog toga je ujedno sve češće proklinjala i terala dođavola svoga Habibalaha, kao i neznanog konjanika. Naposletku, nisu joj bili ni od kakve vajde. Jedan joj je pravio decu, drugi je detetu dao ime i u njoj pobudio požudu i čežnju. Prvi je ležao pod zemljom, neokupan, bez molitve i kefina, a ovaj drugi je sada najednom izronio niotkuda, poput kakvog džina, i čutke buljio u nju.

„Zbog njega me je muž tretirao kao komad mesa“, gundala je Zahra, još uvek osećajući muževljeve grube ruke i sećajući se njegovog izživljavanje nad sobom.

Pravio joj je decu jedno za drugim. Polovinu je uzeo Bog dok su još bila u Zahrinoj utrobi, a polovinu je proždrala suša.

„Šta hoćeš od mene?“, drsko reče Zahra, nameštajući maramu. Stidela se što je to bila još samo iskrzana krpetina kojom je pokrivala kosu. Pokušala je njome da spase poslednju trunku dostojanstva.

„Jesi li ti ona ista kmetkinja?“, upita konjanik Hođat. „Ona ista koju sam ugledao pre osam, možda devet leta?“

„Ne“, cinično reče Zahra, čudeći se sopstvenoj hrabrosti što gleda muškarca u oči i svađa se s njim. „Nisam“, reče. „U ono vreme imala sam mnogo toga da izgubim. Bila sam mlada i glupa i nisam imala ni blagog pojma o životu i muškarcima. Danas, dragi moj gospodine, nemam šta da izgubim, ali znam iz kog pravca život dolazi i kuda ide. Takođe znam da je, posle svega što se dogodilo, bila tvoja prokleta dužnost da se staraš o meni i mom Eskandaru.“

„Gde ti je muž?“

Ne skidajući oka s konjanika, Zahra pokaza na groblje iza sebe.

Hođat se iskezio, kao da ga je nešto zbolelo. „Tako često sam zamišljao susret s tobom da mi se činilo da sam ga uistinu doživeo.“

„Pomozi mi barem sada“, reče Zahra i pokaza na nogu.

Dopalo bi joj se da plemeniti konjanik klekne pred njom, prinuđen da joj dotakne prljavo stopalo. Pomislila je kako bi joj bilo lako da ga udari po lobanji svojim belim kamenom.

„Želim da pokažem i sebi i drugima da sam vernik i uljudan čovek koji ispunjava Prorokove zakone. Hoću da budem drugačiji od ostalih konjanika, mula i arbaba“, izgovori Hođat, kao unapred naučen tekst.

„Uljudan? Gledao si me pred svima i uz to si me čak i dotakao. Moj muž je izgubio čast. Komšije su nam oboma pričale iza leđa. Dođavola s tobom! Uništio si mi život.“

„Trebalo je da te muž bolje pazi“, grdio je Hođat, sve više padajući u vatru. Zahra se tako trgla da je čvršće stegla svoj kamen.

„Naposletku, to je božji zakon. Prorok je objavio da muškarac treba da čuva svoj posed. Svoju majku, žene, robinje i ćerke. Treba da ih drži pod pardahom, hiđabom, i pod velom – čadorom*, iza zidova i vrata – da ove ne bi bile izložene pogledima tuđina. Neznamac ih tako neće moći dodirnuti niti išta imati s njima. No, ako neko nije sposoban da to ispuni, čast gube i žena i njen vlasnik“, grdio je Hođat.

Zahra je vukla i okretala stopalo, ali ga je samo još dublje zaglavljivala u zemlju i trpela još veće bolove.

„Prorok je to objavio zbog zaštite žena i većeg poštovanja prema njima.“ Hođat je nastavio grdnju s podignutim kažiprstom. „To je tako da bi muškarci prestali da zloupotrebljavaju žene, da se ne bi prosto zadovoljili njima i potom ih oterali u pustinju, gde će ih proždrati zveri, ili će pasti šaka nekim drugim muškarcima.“ Hođat je besno gledao u Zahru. „Čovek treba da se oženi ženom pre nego što išta ima s njom, pa sve da je to samo za dan, ili još kraće. No, ti si već bila udata. Povrh svega, nosila si dete u stomaku. Šta je trebalo da uradim?“

„Ne znam nijednu osobu *po imenu* Prorok i dosta mi je svih muškaraca“, ljutila se Zahra. „Jedva čekam da me premilostivi oslobodi ovog sveta i vas muškaraca. Hajde, izvuci mi stopalo već jednom.“

* *Čador* – najčešći tip vela u Iranu. Pokriva glavu i celo telo. Ispod nje ga se često nosi manja marama. Ostali tipovi velova:

Nikab – veo za lice s uskim prorezom za oči. Nosi se zajedno s maramom.

Hiđab – marame koje pokrivaju glavu i vrat, ali ne i lice.

Himar – dugačak veo koji dopire do struka. Potpuno pokriva kosu, vrat i ramena, ali ne i lice.

Šajla – dugačka pravougaona marama, popularna u regionu Persijskog zaliva. Obavija se oko glave i pričvršćuje ispod grla ili prebacuje preko ramena.

Burka – pokriva celo lice i telo, a u predelu očiju ima mrežicu kroz koju žena gleda dok hoda. Nosi se preko svakodnevnog odeva.

Propis zapravo nalaže *džilbab* (ogrtač koji pokriva ženu od glave do pete) i *himar* (komad platna, mahrama) koji pokriva kosu i grudi. (Prim. prev.)

„Obična si kmetkinja i zato ti ne zameram, a oprostiće ti i Bog što nemaš pojma o životu, svetom islamu, prepoštovanom Proroku i *Kur'anu*.“

„Šta ti uopšte hoćeš od mene?“

„U bekstvu sam.“

„Što me u ono vreme nisi poveo sa sobom?“

„Nisam želeo da ti se desi isto što i mojoj majci.“

„Tvojoj majci? Kave veze imam ja s tvojom majkom?“

Konjanik nije gledao u Zahru. „Bila je kmetkinja, kao i ti. Arbab ju je odveo svojoj kući još dok je bila devojčica“, reče.

Hođat je Zahri konačno oslobodio nogu. Iscrpljena se spustila na zemlju. Trljala je bolne kosti, sažalivši se na konjanika.

„Gledao sam sopstvenim očima kako je arbab uvek i iznova po selima na svog konja podizao poneku nevinu devojčicu. Grlio bi je oko struka, dodirivao joj grudi i smeja se dok bi je pritisкао uz sebe radi svog zadovoljstva. Očevi devojčica su ga molili da ove poštedi, da ne kalja čast porodice. Preklinjali su ga govoreći da Bog ne gleda blagonaklono na to kada muškarac uzima dete za ženu. Međutim, arbab bi surovim šutiranjem odgur-nuo uplakane očeve. Na to, da se to Bogu ne dopada, jednom je povikao da je naposletku i Ajša, Prorokova najomiljenija žena, imala samo šest godina kada se ovaj zaljubio u nju. Arbab je tom prilikom upravo ljubio devojčicu po vratu, zavlačio joj ruku ispod suknje, obaveštavajući da je polno zrela. Potom je naterao konja u galop i odjahao s njom. U zimu su konjanici vratili devojčicu. Izgledala je kao starica. Muškarci su joj izbili zube da bi se bolje zadovoljavali u njenim ustima, a telo joj je bilo prekriveno ranama. Duh i dušu zaposeli su joj div i džin. Pričala je samo u snu. Njena majka je govorila da je arbab od njene ćerke načinio ženu, a onda je poklonio svojim konjanicima.“

„Prokleti da ste“, opsova Zahra. „Vi muškarci ste zveri.“

„Razumeš li sada?“, upitao je Hođat. „Ne želim da budem takav. U haremu, u kome sam odrastao, bilo je mnogo dece

kao što sam ja. Ništa se nije promenilo ni do dana današnjeg. Žensku decu, začetu s nekom iz harema, arbab odmah poklanja dalje. Ponekad, kao i njihove majke, postaju sluškinje njegovim zvaničnim ženama. Sinovi ostaju u haremu dok se ne pokaže za šta se mogu upotrebiti – kao radnici, ili konjanici.“

„Gladna sam“, reče Zahra. „Jesi li došao da vidiš moju bedu i da mi pričaš priče, ili mi možeš pomoći?“

„Čovek sam“, branio se Hođat i dalje. „Imao sam i imam osećanja i potrebe. Tvoja lepota me je zaslepila. Skidao bih ti zvezde s neba“, rekao je Hođat i pogledao u zemlju. „Zbog tebe sam provodio besane noći.“

„Besane noći?“, kroz smeh reče Zahra. Uživala je u svojoj hrabrosti.

„Vešt sam u borbi sabljom i nožem. Nepogrešiv sam strelac. Sačmarom pogađam svaki cilj. Arbab je po meni slao svaku važniju pošiljku. Jahao sam u prestonicu, Teheran, pa čak i na sever naše zemlje, koji je pod ruskom okupacijom. Nisam se plašio ni farangijskih vojnika, niti kraljeve Kozacke brigade. Od kada sam u bekstvu od arbaba i svoje konjičke braće, borio sam se sa zverima i istrajavao i na hladnoći i po vrelini.“

„Gladna sam“, ponovi Zahra.

„I posle svega toga, klečim pred tobom – slabom, ženom, kmetkinjom – i ne znam kuda bih sa sobom i svojim životom.“

„Od mene ne možeš očekivati pomoć. Vidiš da je u meni tako malo života koliko i u ovim sasušanim poljima.“

Hođat je najednom ustao. Uhvatio je Zahru za ruku, tako hrapavu i ogrubelu da je jedva prisilio sebe da je odmah ne pusti. Pomogao joj je da stane na noge i rekao joj da ipak nikada nije prekasno.

Upravo kada je pomogao Zahri da se popne ne konja i sâm ga uzjahao, iz sela je naišao Eskandar naoružan pračkom kojom je lovio noćne ptice i druge sitne životinje. Videvši majku,

dečak nije mogao da poveruje da je ova toliko bezočna i da će otići s potpuno nepoznatim čovekom. Potrčao je za njima najbrže što je mogao. Supleo se, pao i ponovo ustao, ali jedino što je još mogao videti beše kako konjanik nestaje zajedno s njegovom majkom. Eskandar je otrčao u svoju naherenu kolibu. Bacio se na slamu u svom ćošku za spavanje. Plakao je sve dok ga nije savladao san.

Zahra se vratila u svoju trošnu kolibu tek kada su šakali prestali da zavijaju, a orlušine na nebu počele da ispuštaju prve krike; s njom je bio i neznanac. Eskandar nije mogao poverovati da pred sobom vidi svoju majku. Nije delovala izgladnelo, bila je okupana i nosila je haljinu sa šarenim cvetovima, kakvu dečak nikada nije video. Na ramena su joj padale čiste, uredno upletene kike, na glavi je imala novu maramu, a pogled joj je bio živ i bistar.

„Pila si vodu“, reče Eskandar. „Dah ti miriše na hranu i deluješ tako živahno, nalik farangijima s druge strane brda.“

Najbolje od svega bilo je to što je Zahra donela jelo. Pravu hranu. Ne neku ukradenu, ni sasušeno sitno korenje, niti kakvog ubijenog miša ili pacova. Ono čime je Eskandar punio usta bili su pravi sir i pravi hleb.

Zahra se zadovoljno smejala, a Eskandaru je delovalo kao da je nekim čudom nestala majčina bolest. Gledao je neznanca, hranu, vodu i osećao se kao omamljen od predivnih mirisa i boja. Odlučio je da ne pita ko je nepoznati čovek, niti s kojim pravom je odjahao s njegovom majkom. Umesto toga, nasmejao se i rekao. „Od kada sam te naučio reč *fâk*, koju sam čuo od farangija, ozdravila si, a i sreća nam se osmehnula.“